

امام کاظم

کلیدواژه: امام کاظم علیه‌السلام، ولادت، دوران کودکی، عبادت، مقام علمی، کرامات.
پرسش: ولادت و دوره کودکی و نوجوانی امام کاظم - علیه‌السلام - را توضیح داده و زندگی حضرت پیش از امامت را بیان کنید.
پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - تولد امام کاظم
  - ۱.۱ - محل تولد
  - ۱.۲ - سال تولد
- ۲ - دوران کودکی
- ۳ - سیمای ظاهری امام
- ۴ - شخصیت و نبوغ امام در دوران کودکی و قبل از امامت
- ۵ - نمونه‌ای از توانایی‌های علمی امام در نوجوانی
  - ۵.۱ - گفت‌وگوی امام با ابوحنیفه
- ۶ - مقام علمی امام کاظم
  - ۶.۱ - فرمایش امام صادق درباره دانش امام
  - ۶.۲ - سخن دیگری از امام صادق
- ۷ - عبادت امام
  - ۷.۱ - سخن امام به صفوان جمال
  - ۷.۲ - روایتی از عبدالرحمان بن حجاج
  - ۷.۳ - اولین جملات امام بعد از تولد
- ۸ - کرامات حضرت در دوران کودکی
  - ۸.۱ - روایتی از صفوان بن عمران
  - ۸.۲ - روایتی از محمد بن فضل
- ۹ - پانویس
- ۱۰ - منبع

تولد امام کاظم

ولادت امام کاظم - علیه‌السلام - در اواخر حکومت **امویان** بوده است؛

← محل تولد

نام مادر گرامی‌اش حمیده و محل تولد آن حضرت ابواء نام دارد. وقتی امام صادق - علیه‌السلام - به دنیا آمدند، امام فرزند را گرفتند، **آداب شرعی** ولادت را بجا آوردند و **بشارت** ولادت ایشان را به **اصحاب** دادند و فرمودند: «خداوند به من پسری مرحمت فرموده که بهترین مخلوقش است». [۱] [۲]

← سال تولد

سال ولادت «۱۲۸ هـ ق» و در زمان حکومت **عبدالملک بن مروان** بوده است. [۳] [۴]

دوران کودکی

امام کاظم، به تدریج دوران کودکی را پشت سر می‌گذاردند، و در سایه پدر بزرگوارشان **تربیت** می‌شدند و به درجه والایی از کمال و تهذیب اخلاقی در همان کودکی رسیدند. ایشان قسمتی از دوران کودکی خود را پشت سر گذاشت؛ درحالی‌که هر روز به **محبت** و احترامش افزوده می‌شد. و پدر او را مشمول محبت خود قرار می‌داد. پیروان آن حضرت نیز، با توجه و **احترام** خاص با ایشان برخورد می‌کردند.

سیمای ظاهری امام

قامتی معقول، با **اندام** مناسب و زیبا بود، صورتش گندمگون و نورانی و رنگ موهایش مشکی و انبوه چهره‌اش باصفا و **ملکوتی**، فاصله دندان‌هایش گشاد و کنف‌هایش باز و گسترده، بدنش لاغر و باریک، به‌طوری‌که در حاله‌ای از ابهت و جلال قرار داشت. هیچ‌کس آن حضرت را مشاهده نمی‌کرد، مگر اینکه هیبتش او را می‌گرفت و او را گرامی می‌داشت. [۵] [۶] [۷]

شخصیت و نبوغ امام در دوران کودکی و قبل از امامت

هوش و **ذکاوت** امام کاظم - علیه‌السلام - در **نوجوانی** مشهود و آثار **نبوغ** و تیزهوشی امام، از رفتار و کردار ایشان کاملاً نمود داشت؛ به‌طوری‌که باعث اعجاب و

ستایش اصحاب و بزرگان قرار گرفته بود. سخن از اینکه چه عواملی باعث ایجاد چنین شخصیتی شد، زیاد مشکل نیست؛ امام - علیه‌السلام - تمام صفات پدرانش را، که از سایر مردم امتیاز داشتند، از قبیل: بزرگواری، بخشندگی، بردباری، گذشت، علم و... به ارث برده‌اند، در خانواده‌ای رشد کرده که کانون **تقوا** و **حکمت** و **دانش** است. و ریشه تمام بزرگی‌ها و فضیلت‌ها در اسلام به آن **خانواده** می‌رسد. امام کاظم - علیه‌السلام - به مدت بیست سال، تحت سرپرستی پدرش امام صادق - علیه‌السلام - بزرگ شده است که تاریخ **انسانیت**، نظیر او را در علم و **ایمان** و **پرهیزکاری** و... جز در این خاندان سراغ ندارد. به این ترتیب، تمام زمینه‌های تربیت صحیح و شخصیت‌ساز برای امام علیه‌السلام، فراهم آمده بود. **مورخان** و سیره نویسان، نمونه‌هایی از این شخصیت عالی را **ذکر** کرده‌اند که موجب اعجاب و شگفتی است. و آن احاطه امام را در آغاز عمر به انواع **علوم** و معارف نشان می‌دهد. با اینکه انسان در این دوره از زندگی، چنین توانایی را ندارد و هیچ دلیلی نمی‌توان برای این امر پیدا کرد. جز آنچه را که **شیعه** بدان معتقد است. [۸] [۹]

نمونه‌ای از توانایی‌های علمی امام در نوجوانی

← گفت‌وگوی امام با ابوحنیفه

او سفری به **مدینه** می‌کند، تا با امام صادق - علیه‌السلام - بحث و گفت‌وگو کند. در بیرون منزل منتظر اجازه ورود می‌نشیند که پسر بچه‌ای پنج ساله بیرون می‌آید و از او می‌پرسد: که یک شخص غریب کجا می‌تواند **قضای حاجت** کند؟ آن کودک: در جواب، تمام جاهایی که قضای **حاجت** در آنجا **مکروه** و **حرام** و... را بیان می‌کند. از او می‌پرسد: اسمت چیست؟ می‌گوید: موسی بن جعفر بن محمد بن علی بن حسین بن ابی‌طالب صلوات الله علیهم از او می‌پرسد: **معصیت** مربوط به چیست؟ از جانب خداوند یا بنده؟ امام در پاسخ می‌فرماید: از سه حال خارج نیست: یا از جانب خداست و هیچ به بنده مربوط نیست، در این صورت، خدا حق ندارد بنده‌ای را که هیچ کاری نکرده، مواخذه کند! و یا مربوط است هم به بنده و هم به خدا، که خدا تواناترین آن دو است که شریک عمل بوده‌اند، در این صورت برای شریک نیرومند روا نیست که شریک ناتوان خود را به دلیل گناهی که هر دو در ارتکاب آن برابر بوده‌اند، مواخذه کند! یا اینکه گناه تنها مربوط به بنده است. در این صورت خدا اگر بخواهد می‌بخشد و اگر خواست **کیفر** می‌دهد و بنده نیازمند کمک است. **ابوحنیفه** که از جواب این کودک نابالغ قانع شده بود، بدون ملاقات امام، رفت و با خود می‌گفت: نوادگان خاندان **رسالت** علم را یکی پس از دیگری به ارث برده‌اند و همگان **عالم** و آگاه هستند. [۱۰] [۱۱]

مقام علمی امام کاظم

زمانی که امام صادق - علیه‌السلام - از **دنیا** رفتند، امام کاظم - علیه‌السلام - بیست سال بیشتر نداشتند و در سن جوانی اداره کننده فکری و علمی دانشگاه وسیع و بزرگی بودند که از پدر به **میراث** مانده بود. دانشگاهی که مدیریت علمی آن به عهده امام واگذار گردید، در حال توسعه و گسترش و دربرگیرنده هزاران استاد و دانشجو بود که در کلاس‌های مختلف آن از مکتب پرفیض امام صادق - علیه‌السلام - دانش آموخته و در پی مدارج عالی‌تری از دانش و **فضیلت** بودند، گروه‌های متعددی از **متکلمین** و **فقها** و **محدثین** و مفسرین و... متوجه مقام علمی - الهی موسی بن جعفر شده و از **کمالات** و فضایل و دانش بی‌پایان او حتی در زمان امام صادق علیه‌السلام - استفاده می‌کردند. امام کاظم - علیه‌السلام - دانشمندترین و با فضیلت‌ترین مرد عصر خویش بود.

← فرمایش امام صادق درباره دانش امام

امام صادق - علیه‌السلام - درباره دانش آن حضرت چنین می‌فرماید: «فرزندم موسی به‌حدی آمادگی علمی دارد که اگر تمام محتویات **قرآن** را از او پرسش نمایم، با دانش و علم کافی که دارد، به تو پاسخ قانع کننده‌ای می‌دهد؛ او کانون **فهم**، **معرفت** و اندیشه است.» [۱۲]

← سخن دیگری از امام صادق

در وسعت و تبحر علمی او کافی است که در نظر آوریم که **دانشمندان** و **محدثان** در فنون مختلف اسلامی از ایشان حقایق نقل کرده‌اند که کتاب‌ها و دفترهای خود را بر ساخته‌اند؛ به‌حدی که آن حضرت به لقب عالم شهرت یافته است. امام صادق - علیه‌السلام - درحالی‌که موسی در سنین جوانی بودند، فرمودند: «علم و حکمت و فهم و **سخاوت** و آشنایی با حوایج دینی مردم و **حسن خلق** و **معاشرت** نیک در او جمع است. او یکی از درهای **رحمت الهی** است» [۱۳] در چهارسالگی درباره‌اش فرمودند: «هو حق والحق معه و منه»؛ او (موسی) حق است و حق با اوست و سرچشمه حق است. [۱۴]

عبادت امام

امام کاظم - علیه‌السلام - در خاندان پاک و **تقوا** رشد کرده و در پایگاه **عبادت** و طاعت بزرگ شده ایشان تمام انواع و اشکال **تقوا** و عبادت را در خانه خود مجسم دیده، با آنها خو گرفته است. همچنان‌که نقل کرده‌اند: او عابدترین فرد زمان خود بوده تا آنجایی که لقب به **سجاد**، **صالح** و زین‌المجاهدین شده است. [۱۵] ایشان بیست سال از دوران عمر شریفشان را در کنار پدر که سمبل عبادت بودند، گذرانده‌اند.

← سخن امام به صفوان جمال

امام هنوز کودکی خردسال است، در عادات و حالات کودکی به سر می‌برند که صفوان جمال وارد محضر **امام صادق** - علیه‌السلام - می‌گردد و از پیشوای آینده سؤال می‌کند: امام می‌فرماید: «صاحب این منصب کسی خواهد بود که لهو و لعب در زندگی او راه ندارد.» در این هنگام کودکی خردسال که در دست خود، بره گوسفندی (برغاله‌ای) را گرفته و با خود همراه داشت، با علاقه‌ای که خود به **سجده** دارد، به آن **حیوان** اصرار می‌کند که سجده کن و سر آن را پایین می‌آورد که بر آفریدگار خود سجده کند، پدر او را در آغوش می‌کشد و می‌فرماید: «تو آن هستی که **لهوولعب** در زندگی تو راه ندارد.»

← روایتی از عبدالرحمان بن حجاج

زیباترین ساعات کودکی امام به هنگام خلوت کردن با آفریدگارش همراه با پدر گرامیشان سپری می‌شد. عبدالرحمان بن حجاج چنین گوید: منزل حضرت صادق - علیه‌السلام - رفته، حضرت در اتاق مخصوص مشغول عبادت بودند، ایشان **دعا** می‌کردند و موسی آمین می‌گفت... [۱۶]

← اولین جملات امام بعد از تولد

امام کاظم - علیه‌السلام - وقتی به **دنیا** آمدند، اولین جملاتش چنین بود: «شهد الله انه لا اله الا هو و الملائکه و الروح و اولو العلم قائماً بالقسط لا اله الا هو العزيز الحكيم» [۱۷] [۱۸]

کرامات حضرت در دوران کودکی

امور خارق‌العاده‌ای که سیره نویسان از طول بیست سال قبل از امامت حضرت ثبت نموده‌اند، بسیار محدود و انگشت‌شمار است. از ذکر **بن آدم** نقل می‌کنند که: **حضرت رضا** - علیه‌السلام - فرمودند: پدرم از کسانی بود که در گهواره سخن می‌گفتند؛ [۱۹] مثل سخن گفتن عیسی و یحیی.

← روایتی از صفوان بن عمران

روایتی از صفوان بن عمران در رابطه با **طی الارض** امام در سن کودکی نقل شده که: به دستور امام صادق - علیه‌السلام - شتری آماده کرده بودم که **امام** کاظم - علیه‌السلام - به‌سرعت آمدند، سوار بر شتر و غائب شدند. نگران شدم. ساعتی از روز گذشته بود که بازگشتند. پیش امام صادق - علیه‌السلام - رفته، فرمودند: آیا می‌خواهی بدانی ابالحسن در این ساعت کجا رفت؟ او رفت به جاهایی که ذوالقرنین **مسافرت** کرده بود و حتی بیشتر از آنها و به هر زن و مرد مؤمنی **سلام** مرا رساند. [۲۰]

← روایتی از محمد بن فضل

مجد بن فضل نقل می‌کند که پیرامون دشمنان **اهل بیت** از امام صادق - علیه‌السلام - سؤال کردم، ایشان به فرزندشان موسی فرمودند: **عصا** را بیاور؛ دوباره فرمودند: «ای موسی آن را بر زمین بزن و دشمنان **امیرالمؤمنین** - علیه‌السلام - را به او نشان بده.» با عصا بر زمین زد، شکافته شد، سنگ سیاهی پدیدار شد، ضربه‌ای به سنگ زد، دری باز شد و در آنجا امام دشمنان را نشان دادند که گرفتار **عذاب الهی** بودند. [۲۱] [۲۲]

پانویس

۱. ↑ اربلی، کشف الغمه، بیروت، دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۴۰۱ ق، ج ۲، ص ۲. ۲
۲. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۲۲. ۲
۳. ↑ مناقب ابن شهر آشوب، بیروت، دارالاضواء، چاپ دوم، ۱۴۲۲ ق، ج ۴، ص ۳۴۹.
۴. ↑ فضل بن حسن طبرسی، اعلام الوری، قم، آل‌البیت، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق، ج ۲، ص ۰۶. ۲
۵. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۲۴۸. ۲
۶. ↑ ابن عنیه، عمدہ الطالب، قم، انصاریان، چاپ اول، ص ۱۷۷.
۷. ↑ مناقب ابن شهر آشوب، بیروت، دارالاضواء، چاپ دوم، ۱۴۲۲ ق، ج ۴، ص ۱۲۸۴.
۸. ↑ باقر شریف قرشی، تحلیلی از زندگی امام کاظم(ع)، مترجم مجدرضا عطایی، قم، کنگره جهانی حضرت رضا(ع)، چاپ اول، ۱۳۴۸ ش، ج ۱، ص ۷۱.
۹. ↑ هاشم معروف الحسنی، زندگی دوازده امام، تهران، امیرکبیر، چاپ اول، ۱۳۷۲ ش، ج ۲، ص ۲۱۲.
۱۰. ↑ حر عاملی، اثبات الوصیه، تهران، مکتبه‌المحلاتی، چاپ اول، ۱۳۸۲ ش، ص ۱۹۲.
۱۱. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۱۰۶. ۲
۱۲. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۱۲. ۲
۱۳. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۱۲. ۲
۱۴. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۲۱. ۲
۱۵. ↑ شیخ مفید، الارشاد، قم، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۲ ش، چاپ اول، ج ۲، ص ۲۰۲. ۲
۱۶. ↑ شیخ مفید، الارشاد، قم، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۲ ش، چاپ اول، ج ۲، ص ۲۰۴. ۲
۱۷. ↑ آل‌عمران(۳)، آیه ۱۸. ۲
۱۸. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۲. ۲
۱۹. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۲۲. ۲
۲۰. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۱۰۰. ۲
۲۱. ↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، تهران، اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۶ ق، ج ۴۸، ص ۸۴. ۲
۲۲. ↑ حسین بن عبدالوهاب شریف رضی، عیون المعجزات، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق، ص ۹۹. ۲

منبع

سایت اندیشه قم

رده‌های این صفحه : **امام کاظم** | **تاریخ معصومان**